

Obsah: výměnný studentský program ISEP - seminář Médecins du Monde Praha - projekty (etika vědy: Eckertová, školství: Bureš, Kašpar, Doskočilová) - inzerce Slovo má... F. Peroutka: Budování státu

VÝMĚNNÝ STUDENTSKÝ PROGRAM ISEP

Jelikož členy KNI jsou i studenti a mladší pracovníci škol a výzkumných institucí, považujeme za užitečné informovat ve stručnosti o zajímavém materiálu týkajícím se mezinárodních výměn vysokoškoláků.

Program má název ISEP a jedná se o mezinárodní výměnu založenou na "směnném" systému - studenti platí svým domácím institucím náklady spojené se studiem a získají tak stejné výhody v instituci hostitelské. K dispozici je téměř 100 institucí vyššího vzdělání v USA.

Programu ISEP se mohou účastnit studenti denního studia, čerství absolventi a vysokoškolsky vzdělaný personál v institutech, které jsou členy ISEP. Výměnu je možno uskutečňovat ve všech oborech a ročních (s výjimkou studentů klinické medicíny). Nominaci na ISEP provádějí domácí instituce a výměnné stáže trvají obvykle jeden akademický rok. Strana přijímající (v USA) hradí univerzitní poplatek, ubytování a stravu; neplatí dopravu, knihy, cestovné a případné další výdaje.

Z dosavadního vyplývá, že požadavkem je členství našich institucí v ISEP (takové případy jsou dosud, vzhledem k našim minulým praktikám izolace od světa, málo pravděpodobné). Otázkou řešení bude asi problematika způsobu financování na naší straně. Avšak, je-li snaha, dá se najít řešení pro většinu problémů. Proto uvedme, který žadatel splňující podmínky výměny:

- má ukončen alespoň první rok studia na domácí instituci - má dobré výsledky z předchozích studií - dostatečně ovládá

angličtinu (zpravidla vyžadován test TOEFL, a to minimálně na 550 bodů).

Jsou-li tyto požadavky splněny, je nutno najít instituci v USA, která je členem programu ISEP a podat si přihlášku s tím, že náklady pobytu jsou hrazeny prostřednictvím ISEP (což bude, samozřejmě, nutno projednat také s vlastní institucí).

Informační materiál je ovšem daleko obsáhlejší než toto stručné upozornění a je k dispozici v Akademické informační agentuře na Gorkého nám. a na rektorátě UK.

Protože zahraniční výměny v takové podobě jsou u nás zatím novinkou, stejně jako Akademická informační agentura (AIA), uvedme v závěru ještě několik slov o této agentuře. Byla založena letos ministerstvem školství ČR a slouží k lepšímu informování a organizování zahraničních výměn studentů a absolventů. K dispozici by zde měly být informace i o dalších nabídkách výměn a stipendií, které se k nám ze zahraničí dostávají.

Činnost agentury se však zatím teprve rozvíjí, takže skutečný rozsah a dosah činnosti zřejmě vykrystalizuje v následujících týdnech a měsících. Adresa AIA je:

Akademická informační agentura
Gorkého nám. 26 111 21 Praha 1 tel:
267041-9, linka 362

SEMINÁŘ MÉDECINS DU MONDE

Využíváme příležitosti a chceme seznámit členy a příznivce KNI s plánovaným seminářem pořádaným pražskou pobočkou "Médecins du Monde" v polovině května t.r. Považujeme ji za jednu z prých příležitostí k získání přímých informací zaměřených na

pomocné akce převážně v zemích třetího světa.

Seminář však bude zaměřen i na další okruhy problémů a nepochybně naváže aspoň zčásti na problematiku, již se zabývalo setkání v Krakově. Organizátoři setkání počítají s tím, že podnětů a závěrů z květnového setkání bude možno využít pro chystané symposium s mezinárodní účastí, které by na podzim tohoto roku mělo v Praze umožnit výměnu názorů na účinnost různých zdravotních systémů, sociálních programů, výchovy a vzdělávání pracovníků ve zdravotnictví a sociálních službách. Pozornost bude věnována i humanitárním aspektům zdravotnictví a mezioborové spolupráci.

Datum a místo konání:

pondělí 21.5.1990, 9.30 hod

Institut pro další vzdělávání lékařů a farmaceutů

ILF - Budějovická, Praha 4 (krabicovitá šedivá budova proti "Domovu", dříve "dbk")

Toto sdělení OF zdravotníků doplňujeme ještě o informaci:

Pod názvem "Humanitární medicína a lidská práva" se ve dnech 30.3.-1.4.90 konalo v Krakově " První evropské setkání Východ-Západ", které pořádala zmíněná nevládní francouzská organizace Médecins du Monde spolu s polskou pobočkou Lekarzy swiata. Setkání se zúčastnili lékaři, filosofové, sociální vědci, psychologové a právníci z Evropy, Afriky, severní i jižní Ameriky a témata jednání byla: bioetika, nedostatečná péče poskytovaná některým skupinám obyvatelstva, AIDS, ekologie, akutní medicína, děti zbavené lidských práv, péče o staré osoby a thanatologie, postavení lékařů čelících politickým tlakům, deontologie a psychiatrie.

Na setkání se potvrdilo, že hlavní otázky vztahu medicíny a etiky, deontologie, ekologie, genetického inženýrství a odpovědnosti zdravotnických pracovníků za dodržování lidských práv jsou společné celému světu a že jejich řešení vyžaduje kromě vládních akcí a programů i účinnou spolupráci humanitárně zaměřených nevládních organizací.

Účastníci přijali na závěr setkání dokument "Charta Krakov 1990", v němž vyjadřují postoj signatářů k nejnaléhavějším humanitárním otázkám a humanitární akci považují za nedílnou součást politického života v demokratickém zřízení.

----- projekty -----

L. Eckertová:

Zpráva o práci na projektu C3

ETIKA VĚDY A JEJÍ FUNKCE VE SPOLEČNOSTI

Dne 6.2. se konala schůzka (za účasti 13 zájemců), na které byla zrekapitulována historie vzniku projektu, uvedeny některé náměty k diskusi a navrženy formy práce (Eckertová).

Z dosti obsáhlé diskuse vznikl návrh pracovat ve dvou rovinách:

a) teoretická báze

b) otázky praktické etiky Byly navrženy užší pracovní skupiny, které připraví do příště písemné podklady pro další projednávání.

ad a) dr. Novotný (svolavatel), dr. Dolejš, dr. Heczko ad b) doc. Sgall, dr. Křeček, doc. Eckertová (svolavatelka)
Dne 10.4. se konala další schůzka, na níž dr. Novotný a doc. Sgall předložili vypracované písemné návrhy a přednesli příslušné teze, k nimž se pak diskutovalo (viz zápis).

Bylo stanoveno, že dr. Novotný připraví do příště podrobnější materiál, který rozešle členům skupiny a pokusí se navázat spolupráci s Ústavem teorie vědy (dr. Komárek). Ing. Šimek zprostředkuje styk se skupinou kolem dr. Hejdánka. Materiál dodaný doc. Sgallem by se mohl po dopracování publikovat.

Příští schůzka byla stanovena na 13.6.1990.

V Praze dne 13.4.1990

Jarolím Bureš:

K PROBLEMATICE ČS. VZDĚLÁVACÍ SOUSTAVY

Mezi odvětví postižené totalitním režimem patří samozřejmě také školství. Odmyslíme-li si takové principiální nedostatky, jako technické zabezpečení (nedostatek školních budov, jejich stav a vybavení, ekonomické zajištění a postavení učitelů aj.) je zde řada problémů týkajících se systému vzdělávání, obsahu a metod výuky.

Naše skupina se zabývá nyní problematikou koncepce a náplně vzdělávací soustavy. Spolupracujeme se školskou komisí OF i s dalšími institucemi. Zaměřili jsme se jak na připomínky k současným problémům, tak i na zpracování různých materiálů a návrhů, s kterými bychom chtěli členy KNI i veřejnost seznámit a vyvolat zájem a diskusi k problematice vzdělávání.

Lze říci, že i ve vyspělých státech je řada problémů ve vzdělávacích soustavách a probíhala řada reforem, o kterých se nedá jednoznačně prohlásit, že byly úspěšné. Podle mého názoru je třeba zkušenostem těchto států, pozitivním i negativním, věnovat pozornost a snažit se je zhodnotit pro naši současnost i budoucnost. Musím, bohužel, konstatovat, že naše vzdělávací soustava se vlivem čtyřicetileté destrukce dostala do naprosto krizové situace.

Chtěli bychom přispět k řešení krize školství, aby jeho problémy (které vždy budou) nepřerůstaly rozumnou míru. Pokusím se nyní heslovitě shrnout nejzávažnější nedostatky našeho školství:

1) Jednotnost školství (stejný přístup a stejné požadavky k žákům nezávisle na jejich schopnostech)

2) Nedostatek motivace pro dobré výsledky (znalosti a schopnosti nebyly rozhodující pro úspěch)

3) Nestabilita školské soustavy - reforma následovala reformu, žádná z nich nebyla dobře připravena, dotažena a zhodnocena. Autoři reforem byli anonymní, všechny reformy byly organizovány shora (MŠ a

KŠČ), aniž byly akceptovány připomínky učitelů.

4) Polytechnizace gymnasií (nevhodný způsob přibližování k praxi)

5) Násilné udržování žáků v rámci desetileté docházky (špatná organizace)

6) Překotná tvorba učebních osnov a učebnic - autoři osnov byli anonymní, autoři učebnic stále stejní, i když se neosvědčili. Autorské kolektivy byly ustanovovány naprosto nevhodným způsobem.

7) Předimenzovanost učiva ve většině předmětů

8) Nemožnost diferenciací v rámci základních škol a nedostatečná diferenciací v rámci středních škol

9) Nevhodný způsob boje proti propadavosti, který vedl k snižování náročnosti (hodnocení učitele podle klasifikace)

10) Formálnost ve výuce, nedostatek individuálního přístupu - vytratila se hra, myšlení, představivost a fantazie.

11) Učitelé nebyli motivováni k lepší práci, k dalšímu vzdělávání.

Domnívám se, že na tyto nedostatky by bylo třeba se především zaměřit a postupně je odstraňovat. Zároveň by se měla v souladu s tím vytvářet nová koncepce a náplň vzdělávání.

Uvítáme všechny připomínky, informace, i písemné příspěvky do diskuse k této problematice. Budeme postupně publikovat informace i konkrétní problémy. Ve vhodnou dobu bychom pak k této problematice uspořádali seminář.

Danica Doskočilová:

NĚKOLIK POZNÁMEK K OTÁZKÁM ŠKOLSTVÍ

Byli jsme informováni, že od příštího školního roku se má na školách omezit výuka ruského jazyka a i na školách 2. stupně zavést výuka některého ze západních jazyků. Je zároveň známo, že kvalifikaci pro výuku západních jazyků na 2. stupni má jen mizivý počet učitelů, spíše

starých, protože katedry západních jazyků při pedagogických fakultách byly před mnoha lety zrušeny. Protože drtivá většina rodičů bude chtít, aby se jejich děti učily anglicky nebo německy, bude zřejmě ohromný problém tuto výuku zajistit.

Četla jsem zmínky o iniciativě občanů při vyhledávání učitelů z řad pedagogicky nekvalifikovaných pracovníků. Taková iniciativa je jistě vítána, ale počet takto získaných učitelů bude malý a kvalita výuky někdy může být pochybná. Kupodivu nikde jsem nečetla ani zmínku o řešení mnohem účinnějším, které by se mělo dát realizovat v potřebně krátké době (jestli MŠ na takovém řešení už pracuje, prosím, aby omluvilo mou neznalost): Každá třída je vybavena televizorem, většina rodin má nebo si může opatřit magnetofon. Nelze za půl roku vyškolit dostatek kvalifikovaných angličtinářů či němčinářů, ale domnívám se, že by se za tu dobu dala připravit televizní výuka, která by se mohla vysílat celostátně, s napojením na magnetofon pro opakování a procvičování. Tuto výuku by na školách mohli doprovázet bývalí ruštináři, po příslušné několikaměsíční (prázdninové) přípravě. Mají potřebnou pedagogickou i obecně lingvistickou kvalifikaci a měli by tudíž být schopni získat před žáky potřebný předstih. Ostatně asi by se nic nestalo, kdyby se už teď výuka ruštiny omezila a ruštináři byli částečně uvolněni pro rekvalifikaci.

Druhým problémem je potřeba diferencované výuky žáků na 2. stupni základní školy. Většina pamětníků školského systému z 1. republiky (k nimž patřím), i svědků školských systémů v sousedních demokratických státech potřebnost takové diferenciace dosvědčí, a všichni se těšíme, že v dohledné době budou i u nás zřízena osmiletá gymnasia různého zabarvení. Než jich ale bude moci být dostatečný počet, to určitě chvíli potrvá. Mohli bychom však uskutečnit následující provizorium (experiment?): Školy 2. stupně jsou vesměs ve větších obcích a mají jistě většinou pro každý ročník více paralelek. Proč neroztřídit děti do těchto paralelek ne podle abecedy, ale podle prospěchu? Při zachování

stejných osnov by v "lepší" třídě mohl být dětem poskytnut větší prostor k samostatné práci, učitelům pro iniciativní prohloubení vyučovací látky. Ve třídě "slabší" by naopak mohla být věnována maximální péče důkladnému naučení nezbytných základů. Při zachování stejných osnov by systém mohl být dostatečně flexibilní tak, aby žáci podle svého vývoje a snažení mohli být přezarováni "nahoru" i "dolů".

Diferenciace tříd by mohla usnadnit i problémy s výukou cizích jazyků, kdy je třeba třídy dělit na menší podjednotky, což dále vyhrocuje problém nedostatku kvalifikovaných učitelů. Nebylo by asi žádné neštěstí, kdyby se žáci s neuspokojivým prospěchem v mateřském jazyce na 2. stupni (zatím) neučili cizímu jazyku, a příslušné hodiny se věnovali zdokonalování svých znalostí jazyka mateřského.

Hovoří a píše se dále o zavedení výuky náboženství na školách. I když výuka náboženství by samozřejmě měla být umožněna, není už tak jasné, zda patří do všeobecných škol. Tím, že žáci budou chodit na různá náboženství, někteří na žádné, při čemž o tom budou rozhodovat jejich rodiče, vnáší se do škol prvek nerovnosti, zvláště v krajích, kde některá konfese dominuje. Bylo by mnohem lepší, kdyby výuka náboženství byla ponechána v rukou církví, v době mimoškolní. Na školách 2. a 3. stupně však by měl být zaveden povinný předmět zabývající se historickými a filosofickými základy světových náboženství, zejména křesťanství, na školách 1. stupně předmět zahrnující jak příběhy biblické dějepisy, tak antické báje. Tím by bylo umožněno i dětem bezkonfesijním orientovat se v evropském kulturním kontextu.

12.3.1990

J. Kašpar:

NOVÝ TREND V ANGLICKÉM ŠKOLSTVÍ

V lednu 1987 byl prvně specifikován projekt národního vzdělání ("National Curriculum" - dále NC), jehož hlavním cílem

je sjednocení úrovně a obsahu vzdělání pro žáky státních škol ve věku 5 - 16 let. Projekt byl vyvrcholením zhruba desetiletého období intenzivní kritiky nejednotného vzdělání poskytovaného anglickými školami. Program NC má t.č. v Anglii značnou podporu, jeho příprava a realizace probíhá od samého počátku velmi systematicky a jednotlivé kroky jsou realizovány ve velmi krátké době. Velkým přínosem pro celou akci bylo, že v období před volbami, které se konaly v červnu 1987, program NC podporovaly všechny hlavní politické strany. Po prvním zveřejnění projektu v lednu 1987 byl v červnu 1987 předložen k připomínkám nejširší veřejnosti dokument "The National Curriculum 5-16, A Consultation Document", na který do stanoveného termínu (září 1987) reagovalo přes 11000 zájemců o daný problém. Idea byla jednoznačně podpořena, ovšem zásadní otázka, finančně-materiální zabezpečení, byla vyřešena až v listopadu 1987, kdy byl schválen rozpočet pro NC, resp. v červnu 1988, kdy došlo ke "královskému souhlasu".

Program NC je navržen pro děti škol v Anglii a Walesu ve věku 5-16 let, rozdělených do 1+11 tříd (viz tab.1).

stupen	třída	věk
	U	5
I	1	6
	2	7
II	3	8
	4	9
	5	10
	6	11
III	7	12
	8	13
	9	14
IV	10	15
	11	16

tab. 1

Jako hlavní cíl bylo stanoveno:

- jednoznačně stanovit, co se bude učit
- pozvednout standard vzdělání
- vzdělávat a vychovávat "člověka pro 21. století", tj. člověka schopného buď

pokračovat v dalším vzdělávání (studiu) nebo se ihned uplatnit v praxi.

V tabulce 1 uvedené stupně I a II jsou považovány za základní vzdělání, stupně III a IV za vzdělání střední, přičemž na konci každého stupně bude prováděna kontrola, zda žáci dosáhli požadovaného stupně znalostí.

Program NC je vytvářen pro deset hlavních předmětů, z nichž první tři jmenované byly označeny jako stěžejní: matematika, angličtina, "přírodní vědy", dějepis, zeměpis, "technologie", hudební výchova, umění, praktické vyučování a moderní cizí jazyk. (O náplni předmětů "přírodní vědy" a "technologie" se zmíním později). Pro organizování všech prací, potřebných k realizaci projektu, byla v srpnu 1988 ustavena Rada národního vzdělání (National Curriculum Council - dále NCC) se sídlem v Yorku. Aktivita NCC od jejího zřízení je na naše poměry neobvyklá, termíny pro jednotlivé etapy realizace programu NC se měří na měsíce, nikoli na roky, pěti-letky či jiné u nás obvyklé dlouhodobé perspektivní plány. Pro ilustraci uvedu v tabulce č. 2 termíny pro dva náhodně vybrané předměty:

tab. 2

matematika	dějepis	
VI/87	I/89	1
VI/89	XII/89	2
podzim/89	podzim/91	3
podzim/90	podzim/94	4

- 1 - ustanovení pracovní skupiny
- 2 - úvodní zpráva
- 3 - zahájení výuky stupně I-III
- 4 - zahájení výuky stupně IV

Termíny pro zbývající dva stěžejní předměty jsou prakticky shodné s termíny stanovenými pro matematiku (pro zahájení výuky jsou totožné). Podobně termíny pro ostatních šest základních předmětů a dějepis.

Pro realizaci NC bylo v rámci NCC ustaveno několik rad a komisí zabývajících se speciálními otázkami tak, aby byly

zabezpečeny veškeré potřebné práce (např. komise pro zkoušky, pro přípravu učitelů atd.). Značná pozornost je věnována konzultační činnosti, publicitě a informovanosti všech zainteresovaných složek. Pro tyto účely např. NCC vydává ročenku NCC, měsíčník "NCC News", několikrát v měsíci speciální zpravodaj, propagační materiály pro rodiče (ve kterých jsou rodiče velice srozumitelnou formou informováni o cílech NC pro jednotlivé věkové kategorie), v mnohatisícových nákladech jsou vydávány konzultační materiály pro školy. Byla stanovena priorita pro pět problémových okruhů (základní vzdělání, speciální potřeby pro zabezpečení vzdělání, vzdělání učitelů, celkové školní vzdělání a ustavení NCC asociace) a vypracováno 8 nejdůležitějších projektů (Umění ve škole, Ekonomické vzdělání, Právo na vzdělání, Školní výchova k uplatnění v průmyslu a Středoškolské vzdělání v přírodních vědách).

(Podrobnější informace budou uvedeny v pokračování)

----- inzerce -----

ASOCIACE PRO AUDIOVIZUÁLNÍ VZDĚLÁVÁNÍ

Skupina vědeckých pracovníků a tvůrců vzdělávacích pořadů zakládá Českou asociaci pro audiovizuální vzdělávání. Cílem asociace je sdružit odborníky, kteří si uvědomují potřebu obnovit mravní a vzdělanostní úroveň národa.

Asociace hodlá zcela nezávisle vytvářet vzdělávací pořady podle potřeb, které zúčastnění odborníci budou vidět jako důležité, a vymanit tak jejich tvorbu z centralizovaného řízení státních institucí, tj. často nerozumnou potávku nahradit smysluplnou nabídkou. Cenným rysem asociace se zdá být snaha o možnou spolupráci odborníků z různých oborů.

Kontaktní adresa: Dr. Jindřich Bořecký,
Valdštejnské náměstí 2,
11800 Praha 1, tel: 536973

PRAŽSKÝ LINGVISTICKÝ KROUŽEK

Pražský lingvistický kroužek po čtyřiceti letech obnovil svou činnost a od KNI pravděpodobně převezme téma "jazyková kultura a jazyková politika". O Kroužku budete v bulletinu Kruhu i nadále informováni. Koordinátor úkolu se zároveň obrací na všechny členy KNI s anketou: "Které dva problémy české jazykové kultury pokládáte za nejohroženější?" kontaktní adresa:

doc. Dr. Petr Sgall, DrSc.,
MFF UK, Malostranské nám. 25
118 00 Praha 1

----- dopisy -----

INTELIGENCE (NE)ZÁVISLÁ

Osobně fandím nejvíce nezávislé inteligenci, která dokáže s patřičným filosofickým nadhledem teoreticky vyřešit všechny problémy, které uvádíte v anketě, a ještě mnohé další. Situace, ve které dosud pracuje, myslí a tvoří většina naší inteligence, alespoň tak, jak ji znám z praxe, to však dost dobře neumožňuje. Dá se to označit spíše za závislou inteligenci - na podmínkách, jaké má k práci, vzdělání a k životu vůbec. Neberte to, prosím, jako výkřik uštvané ženy, která v mládí sedla na lep pastí zvané rovnoprávnost. Mám na mysli mladé inženýry, kteří si přivydělávají pěstováním žampionů nebo roznášením piva, mladé lékaře, kteří si musí vlastními silami postavit obydlí, dychtivé studenty, kteří se snaží z pražského Klementina vyždímat tolik potřebné informace a neviděli ještě, jak fungují knihovny na západ od našich hranic, případně o nich ani neslyšeli.

Střední generace potom pod tlakem ekonomických ukazatelů a nedostatku času upadá do rutinní práce, leckdy s ustmutím ve vývoji od okamžiku, kdy se za dotyčným zavřely brány školy. O nedostatcích škol mluvit nemusím. Nastupující generaci pomohou nejspíše nové školské zákony, té střední nejvíce urychlená modernizace šíření VTEI, všem dohromady přesvědčení celého národa, že investice do vzdělání se vrátí mno-

honásobně. V tomto směru by měl KNI vyvíjet velmi potřebnou osvětovou činnost v nejširší veřejnosti.

Dalším buditelským úkolem hodným snad F.L.Věka je aktivizace venkovské společnosti po stránce politické, podnikatelské, kulturní aj. To je jeden z největších problémů, s kterými se potýká naše obecní OF, a to se jedná o obec v těsné blízkosti Prahy se spoustou lidí, kteří jsou v Praze zaměstnáni. Na základě nově nabytých zkušeností z OF si myslím, že nejdůležitější témata z těch, která uvádíte, jsou ekologizace našeho života v celé šíři a úprava legislativy, pokud se týče hospodaření s půdou a činnosti národních výborů (posílení jejich pravomoci a změna daňového systému ve prospěch místního hospodářství).

Olga Paterová, v Hovorčovicích 9.3.1990

----- přednášky -----

KNI pořádá opět na strojní fakultě přednášku

L. Mičoch: Československá ekonomika mezi minulostí a budoucností

Místo konání: posluchárna 266, Strojní fakulta ČVUT, Suchbátarova 4, Praha 6
Datum a čas: 29.5.1990, 17.30

Slovo má ...

Nesehnav žádného příspěvku od žijícího autora, jenž by nás oslovil analýsou aktuálního tematu, sáhl jsem po textu natištěném bezmála před šedesáti lety, jenž, zdá se, stále má co říci. Vybral jsem

Ferdinand Peroutka: Budování státu

(úryvek z úvodní kapitoly)

Ke konci roku 1916 navrhl americký prezident Wilson oběma válčícím stranám jednání o mír a oznámiti podmínky. Čtyřdohoda odpověděla, že mezi jejími cíli ... jest také osvobození Italů, Rumunů, Čechů a Slovenců z cizího panství. Odpověď, k níž se dala donutit organizace, soustřeďující všechny české poslance na říšské radě, představovala nejnižší bod v úpadku sebevědomí a pravdomluvnosti... 24. ledna 1917 posílá Český svaz projev rakouskému ministerskému předsedovi Člam-Martinicovi a zahraničnímu ministru Czerninovi ve kterém lituje nezasedání parlamentu jen proto, že se tím znemožňuje českým poslancům osvědčiti s parlamentní tribuny věrnost českého národa říši a dynastii...

Text tohoto dokumentu dostatečně omlouvá každého, kdo českou válečnou politiku odhodlá se charakterisovat slovem ponížena. Ale zahraniční ministr, jak se zdá, ještě našel nějaké vady ve stylisaci.

Požádal oním způsobem, jímž se v těch časech žádalo, aby mu pro publikaci byl poslán jiný přípis. Aby se Češi nemusili namáhat, napsal text sám. Český lev tak byl vycvičen, že, proskočiv jednou obručí, proskočil i druhou, byla-li mu nastavena. Hrabě Czernin dostal svůj zvláštní přípis, jehož byl autorem i adresátem a rozšířil jej vším tiskem, který mu byl dostupný. Za české noviny spisovala policie, za české poslance zahraniční ministr. Zlatým hřebem projevu jest prohlášení válečných cílů dohody za insinuanci. Český svaz, pravilo se ústy, která si Czernin vypůjčil, odmítá tuto insinuanci a

"rozhodně prohlašuje, že národ český, jako v minulosti, tak také v přítomnosti i době příští jen pod žezlem habsburským vidí svou budoucnost a podmínky svého rozvoje."

Těžko si představit, jak desavouovati zahraniční revoluci ještě krutěji, a jaká beznadějnější překážka mohla býti navalena do cesty těm "některým jednotlivcům", kteří usilovali přesvědčiti svět, že národ si ničeho nepřaje tolik jako svobody...

Vše, co Český svaz tehdy konal, bylo jako vypalovati proti sobě pistoli s nadějí,

že není nabitá. Odmitali svobodu, doufajíce, že přesto přijde. Prohlašovali, že si nepřejí pomoci, očekávajíce, že tomu nebude uvrženo. Blahopřáli k vítězství rakouské armády, ničeho si nežádajíce tak silně, jako aby byla poražena. Na omluvu před historií nabízejí jediné tvrzení, ostatně z největší části pravdivé: nebylo to více než politické manévry. V jiných národních institucích však vznikalo vědomí, že přespočet a důkladnost oněch vytáček zcela zakryje základní skutečnost, že český národ chce svobodu; že touha po svobodě musí být světu oznámena a že Český svaz zcela přestal se hodit k takovému poselství; že v boji, ve kterém jedna strana střílí na ostro, nemůže druhá jen stále střílet na slepo; že věc českého národa nesmí být utopena v taktice, která se stává škodlivou cíl. Projev 222 českých spisovatelů z května 1917 byl vzpourou proti oficiální politice a vyslovil ji nedůvěru národa...

Manifest udělal na poslance velký dojem. Někteří z nich, zcela zaujati prováděním taktiky, již upřímně pokládali za nezbytnou, snad poprvé postřehli, že se rozešli s citěním těch, jež měli zastupovat. Nevěděli, čeho jest se jim bát více, zda hněvu vlády či hněvu národa. Ale jakkoliv velký byl vliv spisovatelského manifestu, nebyl by přivodil v oficiální politice obrát tak veliký, jaký skutečně nastal, kdyby se neudály i jiné věci, a kdyby rakouská pěst sama nezačala se chvěti a povolovat své sevření...

Mezi oficiálními politiky nebylo obrazů heroických. Stali se radikálními přesně v tom okamžiku, kdy to bylo umožněno uvolňující se vnější situací. Svlékli kožich oportunismu, když nastalo politické jaro, pozorně se dívajíce na teploměr. Celkem je značně obtížno vynésti spravedlivý rozsudek nad válečnými oportunisty. Bylo jich ostatně mnohem více, než se dnes vypočítává. Pravda, jejich politický věhlas zcela byl roztráštěn výsledkem války. Žádné jejich proroctví se nesplnilo, a to je vydává posměchu. Ale není spravedливо úplně odpírati porozumění těm, kteří na neštěstí museli se rozhodovati v dobách plných nejistoty a tragických obav. Čas, který ví, jak to dopadlo a proto je dvojnásob moudrý, sotva si už umí vyvolati v myslí všechny nesnáze a pochyby času minulého...

Do české politiky dostal se prvek radikalismu teprve, když to dovolovala konjunktura. Dokud byla možnost, že Rakousko-Uhersko zvítězí a vezme nad odbojným národem strašnou pomstu, dotud byl oportunismus z české politiky nevyhladitelný... Musíme jej kritizovati, ale nebylo by ušlechtilé neuvěditi, co mluví na jeho obranu. Nemůžeme tak zneužívat své definitivní znalosti výsledku. Je nespravedливо bez milosti zatracovat politiku dvou želez v ohni a štítit se všech, kdo ji prováděli. Politika má být připravena na všechny možnosti... Není vinou oportunistů, že se připravovali na výsledek nepříznivý, nýbrž že tak někdy činili bez důstojnosti a že se tak vzíli do své role, až překáželi vzniku nového světa.

Stát, který už cítí, že se nevrátí s pole válečného ozdoben vavříny a začíná mít nepříjemné tušení katastrofy... bedlivěji přihlíží k duši svých poddaných a hledá jejich souhlas, o němž měl dříve za to, že jim může opovrhovati. Uvolňuje tlak, aby národové dostali se do pokušení, jej pochváliti. Stává se citlivým citem spravedlnosti a práv národů, aby mu to pomohlo při mírovém jednání. Připravuje se sháněti sympatie pro sebe, neboť má podezření, že mu jich bude třeba. Dovoluje doma svobodněji mysliti, aby se zdálo, že není v něm třeba reform velikých. Od polovice r. 1917 Rakousko-Uhersko... až do svého konce nabízí ústupky svým národům a stále je zvětšuje. Nejdřív ústupky psychologické: dovoluje, aby se pronášely řeči, které by bylo dříve krutě trestáno; amnestuje a svolává parlament. Od září r. 1918 pak nabízí i ústupky státoprávní a nabízí každý den více.

R. 1918 měla čekat politika už jen jedno železko v ohni dějin. Za jediný rok stali se maximalisté z mužů, kteří posílali pokorné blahopřání Borojevičovi. Z rychlosti tohoto vývoje je zřejmo, že nevycházel jen z příčin vnitřních, nýbrž že naň skvěle působily i příčiny vnější, hlavně zmenšování útlaku... Čeští poslanci však až do poslední schůze účastní se schůzí říšské rady, obávajíce se patrně pro případ zvratu a nové persekuce rozvázati všechen styk s vládou. Věř, že osobní styk s představiteli moci přece jen je schopen odvrátiti persekuci příliš krutou.

Praha 4. 10. 1989

Dopis členům Kruhu nezávislé inteligence

Programové prohlášení KNI formuluje východiska tohoto volného sdružení a jeho obecné cíle. Dnes se na vás obracíme s návrhem konkrétnějšího plánu činnosti KNI.

Není snadné v plném rozsahu odhadnout odborné zájmy a reálné možnosti členů KNI i těch, kteří se na činnosti sdružení chtějí různými způsoby podílet. Připravili jsme proto formou ankety předběžný soubor projektů KNI (je přílohou tohoto dopisu). Měl by sloužit jako základ pro diskusi o definitivním souboru projektů a o spoluúčasti členů KNI na zpracování jednotlivých témat.

Navrhované projekty jsou - ve shodě s diskusí na zakládajícím shromáždění KNI - rozčleněny do pěti skupin:

- A: pořádání přednášek, seminářů a konferencí;
- B: expertizní činnost k připravovaným změnám v čs. společnosti;
- C: specifické výzkumné projekty zaměřené na analýzu významných problémů a na hledání pozitivních východisek;
- D: komplexní, dlouhodobě orientované projekty;
- E: projekty připravované a realizované ve spolupráci s umělci.

Na projektech označených hvězdičkou již začaly pracovat projektové týmy členů KNI. Na projektech označených znaménkem '+' se pracuje mimo rámec KNI; v seznamu jsou uvedeny proto, že leží v oblasti našeho zájmu a bude možné na nich spolupracovat. Bude-li o to požádán, může se KNI podílet na zveřejnění jejich výsledků. Ostatní návrhy reagují na ty otevřené problémy, na něž by se podle našeho názoru měla zaměřit pozornost KNI. Jde o otevřený soubor projektů. Každý zájemce má možnost navrhnout doplnění tohoto souboru o další projekty a doporučit pořadí jejich řešení, případně i jejich vyřazení ze seznamu. Může také vyjádřit svoji ochotu podílet se na realizaci některého projektu. Tyto názory budou využity při sestavování definitivního souboru projektů KNI na příští období a při organizování specializovaných projektových týmů. Do definitivního souboru bude možné projekt zařadit teprve tehdy, podaří-li se zajistit určitou "nadkritickou" hodnotu spolupráce profesně dobře připravených odborníků.

Navržený soubor projektů KNI bude prodiskutován na plenárním setkání členů dne 12. října 1989; sraz účastníků v 19.15 na konečné tramvaje č. 17 v Braníku. Pokud by se toto setkání nepodařilo uskutečnit nebo se ho nebudete moci zúčastnit, můžete anketní lístek k projektům KNI předat nebo poslat některému z členů pracovního týmu.

Pracovní tým KNI

Není určeno ke zveřejnění.

Za správnost:

Příloha č. 1: Předběžný soubor projektů KNI

A. Pořádání přednášek, seminářů a konferencí, a to zejména na témata zpracovávaná v následujících skupinách projektů. Tyto akce budou obvykle pořádány ve spolupráci s existujícími organizacemi. O zaměření, termínech a místech konání těchto akcí budete informováni ad hoc. Do anketního listu napište témata, která můžete zajistit osobně.

B. Expertizní činnost k připravovaným změnám v čs. společnosti, zejména k návrhům zákonů, investičním projektům, způsobům řešení otevřených problémů atd. V této fázi navrhujeme především k posouzení:

- B1*. návrh nového vysokoškolského zákona
- B2. návrh nové ústavy
- B3*. návrh novely tiskového zákona
- B4. návrh nového společovacího zákona
- B5. návrh nového shromažďovacího zákona
- B6. návrh zákona o životním prostředí
- B7. soubor zákonů k přestavbě hospodářského mechanismu
- B8+. návrh kanálu Dunaj-Odra-Labe
- B9+. projekt řešení dopravní situace v severní části Prahy

Každá expertíza bude především obsahovat co nejobjektivnější rozbor připravované změny a její hodnocení na základě explicitně formulovaného souboru kritérií. V tématech vypracovaných v rámci KNI budou podle možnosti formulována alternativní řešení.

C. Specifické výzkumné projekty zaměřené na analýzu vybraných zásadních problémů. Zatím jsou zvažovány tyto vzájemně se ovlivňující projekty:

- C1*. postavení vědy a vědeckých pracovníků v návaznosti na aktualizaci mezinárodní Deklarace práv vědeckých pracovníků, kterou připravuje Světová federace vědeckých pracovníků
- C2*. demokratizace Československé akademie věd
- C3*. etika vědy a její funkce ve společnosti
- C4. stav české kultury
- C5. stav slovenské kultury
- C6*. systém školní a mimoškolní výchovy a vzdělávání
- C7*. vývoj vzdělanosti čs. populace
- C8*. národnostní a demografický vývoj čs. populace
- C9. systém zdravotní péče, vč. zabezpečení léčiv a technických prostředků.
- C10. systém sociální péče, zejména péče o sociálně ohrožené skupiny
- C11. sociální struktura čs. společnosti, společenské zájmy a sociální nerovnosti
- C12+. zkoumání lidských hodnot
- C13. struktura a kvalita výživy
- C14*. důsledky změn kvality životního prostředí pro člověka a společnost
- C15*. výroba a aplikace počítačů (vč. programového vybavení) ve vztahu k informatizaci společnosti
- C16. vývoj výroby a spotřeby energie s respektováním ekologických souvislostí
- C17. možnosti a meze samosprávy v politické i ekonomické oblasti
- C18*. reflexe čs. vývoje v zahraničních sdělovacích prostředcích
- C19+. přehled nezávislých periodik a exilové literatury
- C20. perspektivy vývoje čs. ekonomiky po zavedení přestavby hospodářského mechanismu.

Každý projekt bude obvykle obsahovat nejen rozbor a hodnocení zkoumaného problému, ale i nástin variant řešení.

D: Komplexní výzkumné projekty

Tyto dlouhodobě zaměřené projekty budou umožňovat racionální dlouhodobou orientaci činnosti KNI a syntézu výsledků specifických výzkumných projektů, případně vytvoření společných základů pro výzkumnou činnost sdružení. Při jejich formulování budeme vycházet ze zkušeností získaných v ostatních oblastech činnosti KNI. Zatím předpokládáme založení těchto komplexních projektů:

D1. Informatizace.

Tento projekt by měl zahrnovat všechny významné obsahové, technické, metodické a jiné aspekty problémů spojených s přístupem k informacím a k jejich využívání v naší společnosti.

D2. Diagnóza.

Tento projekt má zásadní sebepoznávací funkci. Měl by umožnit syntézu poznatků charakterizujících dosavadní vývoj naší společnosti. V jeho rámci předpokládáme i vybudování datové základny potřebné pro komparativní studie vývoje životní úrovně.

D3. Horizonty.

Cílem tohoto projektu, bezprostředně navazujícího na projekt Diagnóza, je rozpoznávání, popis a hodnocení možných cest dalšího vývoje čs. společnosti s důrazem na hledání pozitivních "věcných" i "systémových" východisek.

E: Projekty ve spolupráci s umělci

Obsahovou náplň těchto projektů zatím nemůžeme blíže určit. Vaše návrhy na jejich náplň můžete napsat do anketního listku.

Závěrem znovu zdůrazňujeme předběžný charakter předkládaného návrhu. Má sloužit jako podklad k vlastnímu zamyšlení nad zaměřením a činností Kruhu nezávisle inteligence.

Prosíme o vyjádření ke každému projektu (resp. skupině projektů) na následujícím anketním listku podle následující stupnice:

- 0 projekt považuji za neúčelný;
- x doporučuji odložení na pozdější dobu;
- 1 mohu se podílet na koordinaci a řešení projektu;
- 2 mohu se podílet na řešení projektu;
- 3 mohu se podílet na oponování výsledků projektu;
- 4 mohu přispět k řešení projektu informacemi;
- 5 mohu se podílet na technických a organizačních činnostech spojených s realizací projektu;
- 6 požádám KNI o pomoc při publikování výsledků své práce souvisejících s projektem, nenajdu-li jinou možnost pro jejich zveřejnění;
- 7 nemám názor, nechci se podílet.

Vyjádření můžete doplnit slovním komentářem.

Příloha č. 2: ANKETNÍ LÍSTEK

Jméno:

Obor:

A: Nabízené přednášky

A1

A2

B: Expertízy

B1		B4		B7	
B2		B5		B8	
B3		B6		B9	

Další navrhované expertízy

B10

B11

Expertízy související s náplní vlastní práce

B12

B13

C: Specifické výzkumné projekty

C1		C4		C7		C10		C13		C16		C19	
C2		C5		C8		C11		C14		C17		C20	
C3		C6		C9		C12		C15		C18			

Další navrhované projekty

C21

C22

D: Komplexní projekty

D1		D2		D3	
----	--	----	--	----	--

E: Spolupráce s umělci

E1

E2 '

Komentář k programovému prohlášení KNI

Na ustavujícím zasedání KNI a návazné schůzce exekutivy se kromě programového prohlášení projednaly některé organizační záležitosti a plán činnosti na nejbližší období:

- 1/ Programové prohlášení KNI a Komuniké ze zakládající schůze KNI byly dne 7. 9. 1989 odeslány ČTK, Československé televizi, Rudému právu, Mladé frontě, Lidové demokracii, Svobodnému slovu a Pravdě se žádostí o uveřejnění. Pokud je nám známo, této žádosti dosud žádný z uvedených hromadných sdělovacích prostředků nevyhověl.
- 2/ K programovému prohlášení KNI se zájemci mohou připojit vyplněním kartotéčního lístku, jehož vzor uvádíme níže. Podpisy se nebudou zveřejňovat, lze však zajistit jejich utajení.
- 3/ KNI chce získávat především takové členy, kteří budou ochotni se na jeho práci aktivně podílet (pochopitelně přivítáme spolupráci i nečlenů). Na kartotéčním lístku lze uvést obor, v němž by měl zájemce chuť pracovat a téma, na jehož vypracování nebo oponentuře by se chtěl podílet.
- 4/ KNI bude udržovat seznam témat, která budou zpracovávat skupiny jeho členů. Pracovní tým KNI musí téma předem odsouhlasit a projednat a schválí i vytvořený text. Texty, které se budou obracet k nejširší veřejnosti, bude třeba psát co nejsrozumitelnějším jazykem. V současnosti se v rámci KNI pracuje na rozbořech těchto témat:
 - postavení vědeckých pracovníků a jeho žádoucí nápravy,
 - problematiky čs. školství a cesty k obnovení jeho úrovně,
 - ekologických dopadů vybraných investičních projektů,
 - vysokoškolského zákona,
 - demokratizace Československé akademie věd.
- 5/ Texty podepsané pracovním týmem se budou posílat vybraným čs. sdělovacím prostředkům (ČTK, televizi, rozhlasu, hlavním deníkům, některým časopisům). Nebudou-li zveřejněny, bude o jejich dalším šíření rozhodovat pracovní tým.
- 6/ Pracovní tým se ustavuje na valném shromáždění na půlroční období. Rotace pracovního týmu nemusí být úplná.

Souhlasím s programovým prohlášením KNI a chci se podílet na jeho činnosti:	
jméno, titul	rok narození
adresa do bytu	telefon
adresa zaměstnavatele	telefon
podpis	
návrh témat	
obor činnosti	